

Riksrevisionens rapport om sökandesammansättningen betydelse vid matchningen på arbetsmarknaden

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2017/18:109 till handlingarna och avslår den motion som väckts med anledning av skrivelsen.

Riksrevisionen har granskat vilken betydelse individsammansättningen bland de arbetssökande har för matchningen på den svenska arbetsmarknaden (RiR 2017:26). Granskningens syfte har varit att undersöka om Arbetsförmedlingen har ett tillräckligt och väl genomlyst faktaunderlag för att utveckla sin matchningsverksamhet på ett effektivt sätt. Den aktuella rapporten innehåller iakttagelser och rekommendationer som avser Arbetsförmedlingen.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att Riksrevisionens granskning är ett viktigt bidrag till diskussionen om matchningseffektivitetens utveckling. Utskottet kan konstatera att Arbetsförmedlingen har tagit emot granskningsrapporten och att myndigheten har lämnat ett antal kommentarer till de slutsatser som Riksrevisionen drar i rapporten (Arbetsförmedlingen Working Paper 2018:1). Vidare noterar utskottet att myndigheten i Arbetsmarknadsrapporten 2018, som nyligen publicerats, understryker hur viktigt det är med kunskap om hur matchningseffektiviteten utvecklas och att rapporten innehåller ett särskilt avsnitt om myndighetens analysarbete på området. Ett arbete med att omhänderta Riksrevisionens rekommendationer har därigenom påbörjats inom myndigheten. Att i detta läge begära att regeringen ska ställa krav på Arbetsförmedlingen att genomföra en ny analys anser utskottet vara förhastat och avstyrker därför det motionsförslag som väckts med anledning av skrivelsen.

I betänkandet finns en reservation (SD).

Behandlade förslag

Skrivelse 2017/18:109 Riksrevisionens rapport om sökandesammansättningen betydelse vid matchningen på arbetsmarknaden.

Ett yrkande i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Riksrevisionens rapport om sökandesammansättningens betydelse vid matchningen på arbetsmarknaden	5
Reservation	9
Riksrevisionens rapport om sökandesammansättningens betydelse vid matchningen på arbetsmarknaden (SD)	9
Särskilt yttrande	10
Riksrevisionens rapport om sökandesammansättningens betydelse vid matchningen på arbetsmarknaden (M, C, L, KD)	10
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	11
Skrivelsen	11
Följdmotionen	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Riksrevisionens rapport om sökandesammansättningens betydelse vid matchningen på arbetsmarknaden

Riksdagen avslår motion

2017/18:4042 av Sven-Olof Sällström (SD) och

lägger skrivelse 2017/18:109 till handlingarna.

Reservation (SD)

Stockholm den 14 juni 2018

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Raimo Pärssinen

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Raimo Pärssinen (S), Jessica Polfjärd (M), Annelie Karlsson (S), Jessika Roswall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Patrik Björck (S), Annika Qarlsson (C), Marco Venegas (MP), Christian Holm Barenfeld (M), Eva-Lena Jansson (S), Magnus Persson (SD), Said Abdu (L), Ali Esbati (V), Helén Pettersson i Umeå (S), Paula Bieler (SD) och Erik Slottner (KD).

Redogörelse för ärendet

I enlighet med lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. överlämnade Riksrevisionen den 9 november 2017 granskningsrapporten Matchningen på arbetsmarknaden – sökandesammansättningens betydelse (RiR 2017:26) till riksdagen. Den 21 november 2017 överlämnade riksdagen i enlighet med bestämmelser i riksdagsordningen granskningsrapporten till regeringen.

Företrädare för Riksrevisionen informerade om den aktuella rapporten vid utskottets sammanträde den 21 november 2017.

Den 8 mars 2018 överlämnade regeringen skrivelse 2017/18:109 Riksrevisionens rapport om sökandesammansättningens betydelse vid matchningen på arbetsmarknaden till riksdagen. I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av Riksrevisionens iakttagelser och sina åtgärder med anledning av iakttagelserna.

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens skrivelse 2017/18:109 och en motion som har väckts med anledning av skrivelsen. Förslaget i motionen finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Riksrevisionens rapport om sökandesammansättningens betydelse vid matchningen på arbetsmarknaden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att regeringen ska ställa krav på Arbetsförmedlingen att snarast genomföra en ny analys av orsaken till den försämrade jobbchansen för förhållandevis väletablerade grupper och lägger regeringens skrivelse om Riksrevisionens granskningsrapport till handlingarna.

Jämför reservationen (SD) och det särskilda yttrandet (M, C, L, KD).

Riksrevisionens granskning

Riksrevisionen har granskat vilken betydelse individsammansättningen bland de arbetssökande har för matchningen på den svenska arbetsmarknaden. Resultatet av granskningen redovisas i rapporten Matchningen på arbetsmarknaden – sökandesammansättningens betydelse (RiR 2017:26).

Bakgrund och metod

Riksrevisionen konstaterar att till Arbetsförmedlingens viktigaste uppdrag hör att förbättra matchningen av arbetssökande till lediga jobb, men att flera studier visar att matchningen på den svenska arbetsmarknaden försämrats under de senaste åren. Riksrevisionen konstaterar vidare att försämringen har uppmärksammats av regeringen och att en förbättrad matchning är det mål som omnämns allra först i regleringsbrevet för Arbetsförmedlingen sedan budgetåret 2015.

Riksrevisionen bedömer att det saknas kunskap om vad det är som har lett till att matchningen har försämrats avsevärt och att mer information kan nås genom mer djuplodande analyser än de befintliga. Arbetsförmedlingens förklaring till matchningsförsämringen är att de arbetssökandes individsammansättning har ändrats, vilket också har uppmärksammats i tidigare studier. Det finns dock indikationer på att frågan inte har undersökts tillräckligt djupt i tidigare analyser, däribland från Arbetsförmedlingen.

Riksrevisionen har valt att studera frågan om sammansättningens betydelse då det bedöms som sannolikt att det i tidigare analyser har dragits felaktiga slutsatser. Eftersom Arbetsförmedlingens arbete med matchningen är beroende av så bra analyser som möjligt finns det enligt Riksrevisionen en uppenbar risk att matchningsarbetet inte bedrivs på ett effektivt sätt.

Riksrevisionens granskning syftar till att undersöka om Arbetsförmedlingen har ett tillräckligt och väl genomlyst faktaunderlag för att utveckla sin matchningsverksamhet på ett effektivt sätt. Fokus i granskningen ligger på att studera om Arbetsförmedlingen i sin årsredovisning och arbetsmarknadsrapport har dragit välgrundade slutsatser om de viktigaste orsakerna till den observerade matchningsförsämringen.

Riksrevisionen studerar matchningsförsämringen med hjälp av en s.k. Oaxaca-Blinderdekomponering (OB) av arbetslösas jobbchans över tid. OB är en standardmetod för att studera sammansättningens betydelse för olika utfall men har tidigare inte tillämpats på matchningsförsämringen. I granskningen används registerdata över jobbchansen för alla arbetslösa som var inskrivna på Arbetsförmedlingen från december 1991 till oktober 2015. Med jobbchansen på individnivå avses sannolikheten att en arbetslös som är inskriven hos Arbetsförmedlingen en viss månad får ett arbete månaden efter. Förutom data från Arbetsförmedlingen används även detaljerade individdata från Statistiska centralbyrån. Fokus i OB-nedbrytningen av jobbchansen ligger på perioden 2007 till 2015 eftersom det är matchningsförsämringen framför allt under perioden efter finanskrisen som har fått uppmärksamhet i tidigare studier.

Iakttagelser och rekommendationer

Huvudresultatet i Riksrevisionens granskning är att individsammansättningens roll är betydande men långt ifrån avgörande och förklarar ungefär en tredjedel av den försämrade jobbchansen efter finanskrisen.

Enligt Riksrevisionens analys har jobbchansen, mätt som övergången till ett osubventionerat arbete för arbetslösa som är inskrivna på Arbetsförmedlingen, minskat med 3,7 procentenheter på månadsbasis mellan 2007 och 2015. Av denna minskning förklarar förändringar i sökandesammansättningen 1,2 procentenheter. Enligt Riksrevisionen går jobbchansförsämringen således till stora delar inte att förklara med ändrad individsammansättning eller med förändringar i antalet vakanser i förhållande till antalet arbetslösa, utan i stället handlar försämringen i stor utsträckning om en oförklarad generell jobbchansförsämring för en förhållandevis väletablerad grupp på arbetsmarknaden.

Riksrevisionen har funnit brister såväl i Arbetsförmedlingens (Af:s) tidigare analyser som i andra befintliga studier och rekommenderar därför följande i sin granskningsrapport:

- Arbetsförmedlingen bör överväga att genomföra djupare analyser av jobbchansförsämringen jämfört med de analyser som i dag görs i Af:s årsredovisning och arbetsmarknadsrapporter. Metoden som används i den här granskningen visar på vikten av att använda mikrodata på det sätt som forskningslitteraturen om dekomponering föreskriver. Tidigare analyser på makronivå kan i många fall ge missvisande resultat.
- Granskningen visar att ungefär tre fjärdedelar av matchningsförsämringen inte kan förklaras av förändringar i sökandesammansättningen. Det är i stället förhållandevis väletablerade grupper på

arbetsmarknaden som har fått försämrad jobbchans. Riksrevisionen rekommenderar Arbetsförmedlingen att försöka ta reda på vad denna försämring beror på så att myndighetens resurser fördelas rätt. En möjlig väg att gå är att genomföra en nedbrytning av jobbchansförsämringen med variabler som har direkt koppling till Af:s arbete med att matcha arbetslösa till lediga jobb, exempelvis antalet möten på individnivå med handläggare. Ytterligare en angelägen fråga handlar om vilka typer av jobb som är lediga i dag jämfört med tidigare och hur dessa relaterar till de arbetslösas kompetens. I granskningen används dels en kombination av de arbetslösas sökta yrke och bostadslän och dels lediga jobb fördelade på yrke och län. Det är angeläget att utreda alla möjligheter, när det gäller såväl data som metod, för att komma vidare i denna fråga.

Regeringens skrivelse

I skrivelse 2017/18:109 instämmer regeringen i Riksrevisionens rekommendationer att Arbetsförmedlingen bör överväga att genomföra analyser av jobbchansförsämringen och vad den kan bero på samt även försöka ta reda på varför förhållandevis väletablerade grupper på arbetsmarknaden har fått en försämrad jobbchans de senaste åren.

Riksrevisionens granskning är enligt regeringen ett viktigt bidrag till diskussionen om matchningseffektivitetens utveckling. Arbetsförmedlingen ska verka för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt genom att effektivt sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft. Det är viktigt att kunna mäta utfallet av matchningen samt att på ett kvalitativt sätt kunna följa hur den utvecklas över tid. I det här arbetet är det viktigt att både beakta hur läget på arbetsmarknaden förändras och vilka kompetenser de arbetssökande besitter i förhållande till de krav arbetsgivarna ställer vid rekrytering.

Regeringen förutsätter att Arbetsförmedlingen följer Riksrevisionens rekommendationer och överväger att genomföra djupare analyser av jobbchansförsämringen samt undersöka vad den oförklarade delen av den försämrade jobbchansen beror på.

I och med skrivelsen anser regeringen att Riksrevisionens rapport är slutbehandlad.

Motionen

I motion 2017/18:4042 yrkar Sven-Olof Sällström (SD) att regeringen ska anmoda Arbetsförmedlingen att snarast genomföra en ny analys av orsaken till den försämrade jobbchansen för förhållandevis väletablerade grupper. Enligt motionären intar regeringen en alldeles för slapphänt hållning när den förutsätter att Arbetsförmedlingen följer Riksrevisionens rekommendationer.

Utskottets ställningstagande

Arbetsförmedlingen ska verka för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt genom att effektivt sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft. Som regeringen framhåller är det viktigt att kunna mäta utfallet av matchningen samt att på ett kvalitativt sätt kunna följa hur den utvecklas över tid. Riksrevisionens granskning är ett viktigt bidrag till diskussionen om matchningseffektivitetens utveckling. Utskottet förutsätter liksom regeringen att Arbetsförmedlingen följer Riksrevisionens rekommendationer och överväger att genomföra djupare analyser av jobbchansförsämringen samt att undersöka vad den oförklarade delen av den försämrade jobbchansen beror på.

Utskottet noterar den rapport som Arbetsförmedlingen har publicerat (Working Paper 2018:1) i vilken myndigheten lämnar ett antal kommentarer till de slutsatser som Riksrevisionen dragit i sin granskning. Vidare noterar utskottet att myndigheten i Arbetsmarknadsrapporten 2018, som nyligen publicerats, understryker hur viktigt det är med kunskap om hur matchningseffektiviteten utvecklas och att rapporten innehåller ett särskilt avsnitt om myndighetens analysarbete på området. Utskottet kan därmed konstatera att ett arbete med att omhänderta Riksrevisionens rekommendationer har satts igång inom Arbetsförmedlingen. Utskottet ser fram emot att ta del av resultatet av detta arbete. Att redan nu begära att regeringen ska ställa krav på Arbetsförmedlingen att snarast genomföra en ny analys bedömer utskottet vara förhastat. Följdmotionen avstyrks därmed.

Avslutningsvis föreslår utskottet att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Reservation

Riksrevisionens rapport om sökandesammansättningens betydelse vid matchningen på arbetsmarknaden (SD)

av Magnus Persson (SD) och Paula Bieler (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2017/18:4042 av Sven-Olof Sällström (SD) och lägger skrivelse 2017/18:109 till handlingarna.

Ställningstagande

Vi anser till skillnad från utskottet att det redan nu bör ställas tydliga krav på Arbetsförmedlingen att företa en ny analys i enlighet med Riksrevisionens rekommendationer. Det är en alldeles för slapphänt hållning att förutsätta att myndigheten följer de rekommendationer som Riksrevisionen lämnar.

En myndighet som kostar 80 miljarder kronor årligen ska inte tillåtas att presentera felaktiga eller otillräckliga analyser. En av Arbetsförmedlingens vanligaste förklaringsmodeller har nu visat sig innehålla allvarliga brister. Flera delar av verksamheten kan arbeta felaktigt om den grundläggande analysen är fel.

I enlighet med det anförda anser vi att regeringen snarast bör ställa krav på Arbetsförmedlingen att använda sig av mikrodata och genomföra den typen av analys som Riksrevisionen rekommenderar.

Särskilt yttrande

Riksrevisionens rapport om sökandesammansättningens betydelse vid matchningen på arbetsmarknaden (M, C, L, KD)

Jessica Polfjärd (M), Jessika Roswall (M), Annika Qarlsson (C), Christian Holm Barenfeld (M), Said Abdu (L) och Erik Slottnér (KD) anför:

Som framgår av Riksrevisionens granskning har matchningen på arbetsmarknaden försämrats sedan finanskrisen, och det är centralt att förstå vilka faktorer som har bidragit till den jobbchansförsämring som skett de senaste åren. Ett tungt ansvar vilar i dag på Arbetsförmedlingen när det kommer till att förbättra matchningen och integrationen, men tyvärr fungerar det inte. Myndigheten har haft lång tid på sig att försöka vända utvecklingen utan att lyckas. Vi anser att det behövs en genomgripande förändring av den statliga matchningsfunktionen. Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form behöver läggas ned till förmån för en ny struktur där andra matchningsaktörer på arbetsmarknaden spelar en betydligt större roll. Detta redovisar vi bl.a. i den alliansgemensamma motionen 2017/18:3177 som har beretts i andra sammanhang. Under allmänna motionstiden 2017 har också våra respektive partier var för sig väckt förslag om Arbetsförmedlingen i linje med det som vi beskriver i den nämnda alliansgemensamma motionen. Även dessa förslag har beretts i andra sammanhang.

När det gäller just regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens granskningsrapport har vi dock inga större invändningar och därför har vi valt att inte väcka något förslag i detta ärende. Eftersom utskottets ställningstagande i huvudsak är begränsat till regeringens skrivelse har vi inte heller reserverat oss mot detta.

Avslutningsvis vill vi hänvisa till det initiativ i utskottet som vi gemensamt väckte under förra riksmötet om att regeringen borde ge Arbetsmarknadsutredningen tilläggsdirektiv om att ta fram förslag om hur de delar av Arbetsförmedlingens uppdrag som inte innebär myndighetsutövning kan läggas ut på andra aktörer på arbetsmarknaden samt om hur det statliga åtagandet i övrigt bör organiseras. Förslaget vann majoritet i utskottet, och riksdagen beslutade om ett tillkännagivande till regeringen i enlighet med allianspartiernas förslag (bet. 2016/17:AU16, rskr. 2016/17:184). Regeringen beslutade därefter om tilläggsdirektiv till utredningen i enlighet med riksdagens uppmaning. Arbetsmarknadsutredningen ska slutredovisa sitt uppdrag senast den 31 januari 2019.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2017/18:109 Riksrevisionens rapport om sökandesammansättningens betydelse vid matchningen på arbetsmarknaden.

Följdmotionen

2017/18:4042 av Sven-Olof Sällström (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska anmoda Arbetsförmedlingen att snarast genomföra en ny analys av orsaken till den försämrade jobbchansen för förhållandevis väletablerade grupper och tillkännager detta för regeringen.